

❀ అరుణ ప్రశ్నః ❀

(తై.ఆ.1.0.0)

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః | భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రైః |
స్థైరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంస్తనూభిః | వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః |
స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృధత్రవాః | స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః |
స్వస్తి నస్తార్క్ష్య అరిష్టనేమిః | స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ||

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ||

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః | భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రైః |
స్థైరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంస్తనూభిః | వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః |
స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృధత్రవాః | స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః |
స్వస్తి నస్తార్క్ష్య అరిష్టనేమిః | స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు |
ఆపమాపామపః సర్వోః | అస్మాదస్మాదితోఽముతః || 1 ||

అ॒గ్ని॒ర్వో॒యశ్చ॑ సూ॒ర్యశ్చ॑ | స॒హ సంచ॑స్మర॒ణియా॑ |
 వో॒య్యశ్చో॑ ర॒శ్మిప॑తయః | మ॒లీచ్య॑త్సా నో అ॒ద్రు॒హః |
 దే॒వీర్భు॑వన॒సూవ॑రిః | పు॒త్రవ॑త్సాయ మే సుత |
 మ॒హానా॑మ్నిర్మహా॒నాః | మ॒హాసో॑ మ॒హాస॑స్యుః |
 దే॒వీః ప॑ర్థన్వ॒సూవ॑రిః | పు॒త్రవ॑త్సాయ మే సుత || 2 ||

అ॒పాశ్చు॑ష్టిమ॒పా ర॑క్షః | అ॒పాశ్చు॑ష్టిమ॒పార॑ఘమ్ |
 అ॒పాఘ్నా॑మప చ॒వర్తి॑మ్ | అప॑దే॒వీర్లి॒తో హి॑త |
 వ॒జ్రం దే॒వీర॑జీతాగ్ శ్చ | భు॒వనం॑ దే॒వసూ॑వరిః |
 ఆ॒ది॒త్యాన॑ది॒తిం దే॒వీమ్ | యోని॑నోర్ధ్వము॒దీప॑త |
 జి॒వాన॑శ్శ॒న్తమా॑ భవ॒న్తు | ది॒వ్యా ఆప॑ ఓ॒షధి॑యః |
 సు॒మృ॒దీకా॑ సర॒స్వతీ॑ | మా తే॑ వ్యోమ స॒ంద్య॑శి || 3 ||

స్ఫు॒తిః ప్ర॑త్యక్షమైతి॒హ్యమ్ | అను॑మానశ్చతుష్టయమ్ |
 ఏ॒తైరా॑ది॒త్యమ॑ణ్ణలమ్ | స॒ర్వైరే॒వ వి॑ధా॒స్యతే॑ |
 సూ॒ర్యో మ॑లీచి॒మాద॑త్తే | స॒ర్వస్సా॑ద్భువనోద॒భిః |

తస్యాః పాకవిశేషేణ స్మృతం కాలవిశేషణమ్ |

నదీవప్రభవత్కాచిత్ | అక్షయ్యాత్స్వంతే యథా || 4 ||

తాన్నద్యోఽభిసమాయన్తి సోరుసుతీ న నివర్తతే ఏవన్నానాసముత్థానాః |

కాలాస్సంవత్సరగ్ శ్రితాః | అణుశశ్చ మహాశశ్చ |

సర్వే సమవయన్తి తమ్ | సతైస్సర్వైస్సమావిష్టాః |

ఊరుస్సన్న నివర్తతే | అభిసంవత్సరం విద్యాత్ | తదేవ లక్షణే || 5 ||

అణుభిశ్చ మహాభిశ్చ సమారాధః ప్రదృశ్యతే |

సంవత్సరః ప్రత్యక్షేణ నాభిసత్వః ప్రదృశ్యతే |

పటరో విక్లిధః పింగః | ఏతద్వరుణలక్షణమ్ |

యత్రైతదుప్రదృశ్యతే సహస్రం తత్ర నీయతే |

ఏకగ్ం హి శిరో నానా ముఖే | కృత్స్నం తద్యతులక్షణమ్ || 6 ||

||
ఉభయతస్సప్తేన్ద్రియాణి జల్పితం త్వేవ దిహ్యతే |

శుక్లకృష్ణే సంవత్సరస్య దక్షిణవామయోః పార్శ్వయోః |

త॒ష్టై॒షా భ॒వతి॑ శు॒క్రం తే॑ అ॒న్యద్య॒జతం॑ తే॑ అ॒న్యత్ |
 వి॒షు॒రూ॒పే అ॒హనీ॑ ద్యౌ॒రి॒వాసి॑ వి॒శ్వా॒హి మా॒యా అ॒వసి॑ స్వ॒ధావః॑ |
 భ॒ద్రా తే॑ పూ॒షన్ని॒హ రొ॒తిర॒స్మితి॑ నా॒త్త భు॑వ॒నమ్ | న పూ॒షా |
 న ప॒శవః॑ నా॒దిత్య॑స్సం॒వత్స॑ర ఏ॒వ ప్ర॒త్యక్షే॑ణ ప్రి॒యత॑మం వి॒ద్యాత్ |
 ఏ॒తద్వై సం॑వత్స॒రస్య॑ ప్రి॒యత॑మగ్ం రూ॒పమ్ | యో॒ఽస్య॑ మహా॒నర్థ॑ ఉ॒త్పత్స్య॑మా॒నో
 భ॒వతి॑ ఇ॒దం పు॒ణ్యం కు॑రు॒ష్వేతి॑ త॒మాహ॑రణం ద॒ద్యాత్ || 7 ||

సా॒కం॒జానా॑గ్ం స॒ప్త॒థమా॑సురే॒కజ॑మ్ | ష॒డుద్య॑మా ఋ॒షయో॑ దే॒వజా॑ ఇ॒తి |
 తే॒షామి॒ష్టాని॑ వి॒హితా॑ని ధా॒మ॒శః | స్థా॒త్రే రే॒జన్తే॑ వి॒కృ॒తాని॑ రూ॒ప॒శః |
 కో ను॑ మ॒ర్యా అ॒మి॒భి॒తః | స॒ఖా స॒ఖాయ॑మబ్ర॒వీత్ |
 జహా॑కో అ॒స్మ దీ॒షతే॑ | య॒స్తిత్యా॑జ స॒ఖివి॑దగ్ం స॒ఖాయ॑మ్ |
 న తస్య॑ వా॒చ్యపి॑ భా॒గో అ॒స్తి | యదీ॑గ్ం శృ॒ణోత్ప॑లకగ్ం శృ॒ణోతి॑ || 8 ||

న హి ప్ర॒వేద॑ సు॒క్యత॑స్య ప॒ద్ధామి॑తి | ఋ॒తుర్ఋ॒తునా॑ ను॒ధ్యమా॑నః |
 వి॒ననా॑దా॒భిధా॑వః | ష॒ష్టిశ్చ॑ త్రిగ్ం శ॒కా వ॒ల్గః |
 శు॒క్లకృ॑ష్ణా చ పా॒ష్టికా॑ | సా॒రాగ॑వస్తైర్ద॒రద॑క్షః |

వ॒స॒న్తో వ॒సు॒భి॒స్స॒హ స॒ంవ॒త్స॒రస్య॑ స॒వి॒తుః॑
 పై॒ష॒కృత్ ప్ర॒థ॒మః స్మృ॒తః॑ అ॒మా॒నోద॑యతే॒త్వన్యాన్ ॥ 9 ॥

అ॒మా॒గ్ శ్చ ప॒రి॒రక్ష॑తః॒ ఏ॒తా వా॒చః ప్ర॑యు॒జ్య॒న్తే
 య॒త్రైత॑దు॒పద్య॑శ్యతే॒ ఏ॒తదే॒వ వి॒జాన్తీ॒యాత్
 ప్ర॒మా॒ణం కాల॑ప॒ర్యయే॑ వి॒శేష॑ణం తు వ॒క్ష్య॒మః
 ఋ॒తూనాం॑ త॒న్నిబోధ॑త॒ శుక్ల॑వా॒సా రు॒ద్రగ॑ణః
 గ్రి॒ష్ణేణా॑ఽఽవ॒ర్తతే॑ స॒హ ని॒జహన్ పృ॑థి॒వీగ్ం స॒ర్వామ్ ॥ 10 ॥

జ్యోతి॑షాఽప్రతి॒భ్యేన॑ సః॒ వి॒శ్వ॒రూప॑ణి వా॒సాగ్ం॒సి
 ఆ॒ది॒త్యానాం॑ ని॒బోధ॑త॒ సంవ॑త్స॒రీణం కర్త॑ఫ॒లమ్
 వర్షా॑భి॒ర్దద॑తాగ్ం స॒హ అ॒దుఃఖో దుఃఖ॑చక్షు॒ర్నివ॑
 తద్గోఽఽపీ॑త ఇ॒వ దృ॑శ్యతే॒ శీతే॑నా॒వ్యధ॑య॒న్నివ॑
 రు॒రుద॑క్ష ఇ॒వ దృ॑శ్యతే॒ హ్లాద॑యతే॒ జ్వల॑త॒జ్జైవ॑
 శా॒మ్యత॑శ్చా॒స్య చక్షు॑షి॒ యా వై ప్ర॒జా భృగ్గ॑శ్య॒న్తే
 సంవ॑త్స॒రాంతా భృగ్గ॑శ్య॒న్తే యాః ప్రతి॑తిష్ఠ॒న్తి

సంవత్సరే తాః ప్రతిష్ఠాన్తి వర్షాభ్య ఇత్యర్థః ॥ 11 ॥

అక్షిదుఃఖోత్థితస్త్వైవ విప్రసన్నై కనీకైః

ఆశక్తైః చాద్గణం నాస్తి ఋషాణాం తన్నిబోధత

కనకాభాని వాసాగ్నింసి అహతాని నిబోధత

అన్నమశ్శీత మృశ్శీత అహం వో జీవనప్రదః

ఏతా వాచః ప్రయుజ్యంతే శరద్యత్రోపద్యశ్యతే ॥ 12 ॥

అభిధాన్వంతోఽభిఘ్నంత ఇవ వాతవంతో మరుద్గణాః

అమతో జేతుమిషుముఖమివ సన్నద్ధాస్సహ దద్యంతే హ

అపద్వస్తైర్వస్తివర్ణైర్జైవ విశిఖాసః కపర్దినః

అక్రుద్ధస్య యోత్స్యమానస్య క్రుద్ధస్యైవ లోహినీ

హేమతశ్చక్షుషీ విద్యాత్ అక్షయోః క్షిపణోరివ ॥ 13 ॥

దుర్భిక్షం దేవలోకేషు మనూనామదకం గృహే

ఏతా వాచః ప్రవదంతి వైద్యతో యాన్తి శైశవీః

తా॒ అ॒గ్నిః ప॒వ॒మ॒నా॒ అ॒గ్నే॒క్ష॒త॒ ఇ॒హ జీ॒వి॒కా॒మ॒ప॒రి॒ప॒శ్య॒న్ |

త॒స్మై॒షా భ॒వ॒తి | ఇ॒హే॒హ వ॒స్సు॒త॒ప॒సః |

మ॒రు॒త॒స్సా॒ర్య॒త్వ॒చః | శ॒ర్మ స॒ప్ర॒థా ఆ॒వృ॒ణే || 14 ||

అ॒తి॒తా॒మ్రా॒ణి వా॒సాగ్ం॒ సి | అ॒ష్టి॒వ॒జ్రి॒శత॒ఘ్ని॒ చ |

వి॒శ్వే దే॒వా వి॒ప్ర॒హ॒ర॒న్తి | అ॒గ్ని॒జి॒హ్వో అ॒స॒శ్చ॒త |

నై॒వ దే॒వో న మ॒ర్త్యః | న రా॒జా వ॒రు॒ణో వి॒భుః |

నా॒గ్ని॒ర్వే॒న్ద్రో న ప॒వ॒మా॒నః | మా॒తృ॒క్మ॒చ్చ॒న వి॒ద్య॒తే |

ది॒వ్య॒స్మై॒కా ధ॒ను॒రా॒త్నిః | పృ॒థి॒వ్యా॒మ॒ప॒రా శ్రి॒తా || 15 ||

త॒స్యే॒న్ద్రో వ॒మి॒రూ॒పే॒ణ | ధ॒ను॒ర్ధ్వా॒మ॒భి॒న॒ధ్వ॒యమ్ |

తది॒న్ద్రధ॒ను॒రి॒త్య॒జ్యమ్ | అ॒భ్ర॒వ॒ర్ణే॒షు చ॒క్ష॒తే |

ఏ॒తదే॒వ శం॒యోర్భా॒స్ప॒త్య॒స్య | ఏ॒తద్రు॒ద్ర॒స్య ధ॒నుః |

రు॒ద్ర॒స్య త్వే॒వ ధ॒ను॒రా॒త్నిః | శి॒ర ఉ॒త్పి॒పే॒ష |

స ప్ర॒వ॒ర్గ్యోఽభ॒వత్ | తస్మా॒ద్య॒స్సప్ర॒వ॒ర్గ్యే॒ణ య॒జ్ఞే॒న య॒జ॒తే |

రు॒ద్ర॒స్య స శి॒రః ప్ర॒తి॒ద॒ధా॒తి | నై॒నగ్ం॒ రు॒ద్ర ఆ॒రు॒కో భ॒వ॒తి | య ఏ॒వం వే॒ద || 16 ||